

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
м. Запоріжжя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

З прийняттям в Україні надзвичайного стану у лютому 2022 року, державними інституціями прийнято відповідні зміни до нормативно-законодавчих актів, щодо функціонування країни у такий період [1]. Особлива увага приділяється економіці країни, прийняттю та виконанню державного бюджету України, який напряду залежить від сплати податків платниками податків враховуючи їхнє становище. За період дії на території України такого стану до Податкового кодексу прийнято 68 змін: у 2022 р. – 28, у 2023 р. – 20, та у 2024 р – 10; до Митного кодексу – 32 зміни, у більшій частині які з орієнтовані на першу половину 2022 року у частині зменшення податкового навантаження на платників податків, а для підприємств які знаходяться на території які окуповані звільнення від подачі звітності та сплати податків, до місцевого бюджету майже 100 %, таким чином вдалося звільнити платників податків від податкового тягара [2]. Згідно закону України № 3219-IX від 30.06.2023 «Про внесення змін до ПКУ та інших законів України щодо особливостей оподаткування...» який набрав чинності з 01.08.2023 р. скасовано практично усі воєнні пільги [3], з врахуванням норм наказу № 309 від 22.12.2022 р. «Про затвердження переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих».

З прийняттям наказу № 309 від 22.12.2022 р. Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, який поділяє території України, на ті на яких ведуться (велися) бойові дії, на території активних бойових дій, на території активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси та на території тимчасово окуповані, з зазначенням дати

початку та дату завершення подій, які впливають на податкове навантаження платників податків у залежності того на якій території вони зареєстровані та фактично знаходяться [3]. Для платників податків яких фактична адреса знаходиться на таких територіях звільненні від нарахування та сплати таких податків: податок на нерухоме майно, єдиний податок у тому числі і для платників четвертої групи, при цьому суб'єкти господарювання не втрачають статус платника спрощеної системи, плата за землю та інші.

Відповідно до п.69 підрозділу 10 розд. XX ПКУ на період до припинення або скасування воєнного стану на території України справляння податків і зборів здійснюється з урахуванням особливостей, тобто платники податків звільняються від відповідальності за несвоєчасне виконання обов'язку щодо подання звітності, окрім подання річної декларації з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, з транспортного податку, з плати за землю, єдиного податку четвертої групи, які подаються за поточний звітний період не пізніше 20 лютого поточного року.

Одним із важливих нормативних документів для підтримки економічних показників країни є закон України від 28.07.2022 р №2468-IX «Про внесення змін до деяких законорачих актів України щодо сприяння процесам релокації підприємств в умовах воєнного стану та економічного відновлення держави» [2], який дозволив переміщуватися компаніям. За даними Opendatabot найбільше переїжджають компанії що займаються оптовою торгівлею – їх частка становить 39,4 %, роздрібна торгівля – 3,8%, будівництво – 6 %, нерухомість – 4,4%, сільське господарство та промисловість – 3,5% [4]. Доволі низький показник переміщення у зазначених галузях спричинений неможливістю перемістити засоби виробництва для сільського господарства – земля. Такі дії призвели до стимулювання економіки та збільшили податкові надходження до бюджетів усіх рівнів, а більша частина галузей економіки навіть до збільшення [5] (рис. 1). Виробничим галузям економіки таким як сільське господарство, видобувна та переробна промисловість, будівництво важко здійснювати релокацію компаній, тому їм вдалося після невисокого спаду на протязі 2022-2023 рр., з причинений логістичними, постачальними, експортно-імпортними

проблемами відновити свій потенціал у 2024 р та покращити свої показники діяльності.

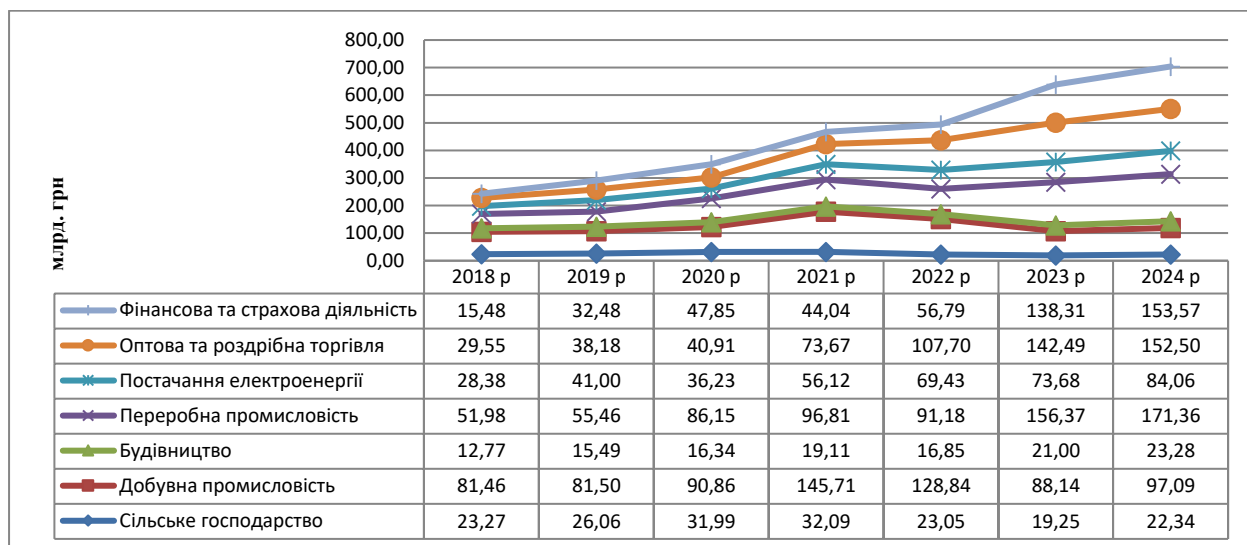

Рис. 1. Динаміка податкових надходжень до державного бюджету за окремими видами економічної діяльності за 2018-2024 рр.

У той час таким галузям економіки у яких ж більше можливостей до релокації, як постачання електроенергії, оптова та роздрібна торгівля, фінансова та страхова діяльність збільшили податкові надходжень у порівнянні з 2021 роком від 2 до 3,5 рази, так торгівля з 73,67 млрд. грн. у 2021 році збільшила до 152,5 млрд. грн., а фінансова та страхова діяльність з 44,04 млрд грн. у 2021 році до 153,57 млрд грн. у 2024 р., одними із причин такого зростання у фінансовій діяльності є девальвація гривні та збільшення податку на прибуток для фінансових установ до 50 % замість 18%.

Важливим заходом забезпечення надходжень податкових платежів до бюджетів різних рівнів, у тому числі й за рахунок примусового стягнення у платників сум, прихованих від оподаткування, є податковий контроль [7]. Особливо у період релокації бізнесу, перереєстрації юридичної адреси підприємств, а фактична у той час залишається на не підконтрольних територіях, кількість таких підприємств за даними Міністерства економіки становить до 30 тис компаній. Державною податковою службою 09.06.2023 року прийнято наказ № 444 «Про

затвердження Методики проведення перевірки загальних положень податкового та іншого законодавства України, контроль за дотриманням якого покладено на податкові органи», метою якого контроль за сплатою податків використовуючи інформацію офіційних джерел. Методика та алгоритм проведення (рис. 2), що використовуються містить інформацію службового характеру та не підлягає розголошенню, служить для встановлення розбіжностей між поданими даними платника податків та офіційними даними за різного роду офіційних реєстрів.

Методика проведення перевірки загальних положень податкового та іншого законодавства (наказ ДПС № 444 від 09.06.2023 р)

Рис. 2. Методика проведення перевірки загальних положень податкового та іншого законодавства відповідно до наказу № 444 від 09.06.2023 р.

Важливим до відповідної методики є визначення категорії платника податків у залежності від розбіжностей встановлених між поданою інформацією, даними платником податком та інформацію до офіційних джерел (реєстрів). Відповідно до додатку 1 Методики 444 формується звіт про результати автоматизованого аналізу, щодо наявних чи відсутніх ризиків (так/ні), а також підтвердженням або спростуванням (так/ні) працівником контролюючого органу інформації про податок на додану вартість, податок на прибуток, акцизний податок, єдиний соціальний внесок, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір, інші платежі та збори, а також щодо господарських операцій та загальної організаційної інформації, перелік

яких зазначено рис 2 . Дана інформація служить встановлення суттєвості ризиків для платника податків: зелений (не значний) – питома вага розбіжностей відхилень до 10 %; помаранчевий (помірний) – до 35%; червоний (суттєвий) – більше 35%. Контроль за виконанням та своєчасне реагування дій відповідно до методики 444 дає можливість платнику податків не попадати до суттєвих ризиків, а відповідно уникати податкових перевірок.

Своєчасність прийняття змін в умовах надзвичайного стану до Податкового та Митного кодексу, інших нормативно-правових документів дало можливість запобігти спаду економіки та у більшій частині збільшити податкові надходження до бюджетів усіх рівнів. У сучасних умовах, при переміщенні підприємств контроль за сплату податків та діяльності таких підприємств ускладнена, прийняття Методики 444 спростувало та полегшило взаємодії платників податків та контролюючих органів, що спонукало збільшення податкових надходжень до бюджету у 2,5 рази.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні». Закон України від 24.02.2022 р № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20> (дата звернення 26.01.2025).
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n130> (дата звернення 26.01.2025).
3. Про затвердження переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих: Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 р № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22> (дата звернення 26.01.2025).
4. Офіційний сайт Opendatabot. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2023> (дата звернення 26.01.2025).
5. Офіційний сайт Державної статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 26.01.2025).
6. Про затвердження Методики проведення перевірки загальних положень податкового та іншого законодавства України, контроль за дотриманням якого

покладено на податкові органи: Наказ ДПС від 09.06.2023 р. № 444. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0444912-23> (дата звернення 26.01.2025).

7. Serhii Kostornoi Olena Yatsukh Tax Burden of Agricultural Enterprises in Ukraine. *Agricultural Engineering*. 2021. Vol. 25(1). P. 157-169.

Цегельник Н. І.

к.е.н., доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Поліський національний університет

м. Житомир, Україна

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

Облік і контроль продукції лісогосподарських підприємств є невід’ємною складовою ефективного управління лісовими ресурсами, забезпечення прозорості господарської діяльності та дотримання екологічних стандартів. Раціональне використання та збереження лісових ресурсів потребує повної та достовірної інформації, а також ефективного управління податковою системою, що регулює галузь. Важливу роль у цьому процесі відіграє бухгалтерський облік, який слугує основним інструментом контролю та документування руху лісової продукції, забезпечуючи її належний облік і звітність [2].

Водночас у сучасних умовах розвитку економіки та зростання екологічних викликів цифровізація процесів управління стає важливим інструментом підвищення ефективності діяльності лісогосподарських підприємств [3]. Діджиталізація процесів дозволяє підвищити прозорість управління, зменшити ризики незаконної вирубки та покращити екологічний моніторинг. Проте на шляху до цифрової трансформації стоїть низка викликів, що потребують системного підходу та стратегічного планування.